

TOETSINGSKADER RISICOREGELINGEN RIJKSOVERHEID

Conform het beleidskader risicoregelingen (dat onderdeel uitmaakt van de begrotingsregels 2018-2021) vindt besluitvorming over een nieuwe risicoregeling (garantie, lening en achterborgstelling) en/of aanpassing van een bestaande risicoregeling plaats aan de hand van het «Toetsingskader Risicoregelingen». Na besluitvorming in de ministerraad wordt het toetsingskader verstuurd aan het parlement.

Probleemstelling en rol van de overheid

1. Wat is het probleem dat aanleiding is voor het beleidsvoorstel?

In maart 2020 heeft het kabinet diverse maatregelen genomen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. De oproep van de regering om zo veel mogelijk thuis te werken/ studeren, sociaal contact zoveel mogelijk te vermijden en het openbaar vervoer met name te laten gebruiken door werknemers die een vitaal beroep uitoefenen leidde tot een forse afname van het aantal reizigers. Daarnaast riepen de lokale overheden ook toeristen op om niet de Friese Waddeneilanden te komen.

Deze combinatie van maatregelen zorgde voor een acute en forse afname van het aantal reizigers naar de Friese Waddeneilanden en een grote onverwachte omzetsderving voor de rederijen die de verbindingen met de Friese Waddeneilanden onderhouden, te weten: Terschellinger Stoomboot Maatschappij B.V. (TSM) en Wagenborg passagiersdiensten B.V. (WPD). Deze grote omzetsderving leidde vervolgens tot urgente grote liquiditeitsproblemen bij de rederijen.

Alhoewel het vanuit bedrijfseconomische overwegingen beter zou zijn geweest om helemaal niet meer te varen, hebben TSM en WPD in overleg met de concessieverlener, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), besloten om een aangepaste dienstregeling te varen, zodat de Friese Waddeneilanden bereikbaar bleven. Hiermee borgden zij dat de Friese Waddeneilanden bereikbaar bleven voor noodzakelijk personenverkeer en toeleveringen van (verse) goederen. De rederijen zijn afhankelijk van één belangrijke inkomstenbron, het vervoer van personen van en naar de Friese Waddeneilanden. Zij ontvangen van de overheid geen subsidie en zij kunnen geen andere inkomstenbronnen ontwikkelen.

2. Waarom rekent de centrale overheid het tot haar verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen?

De verbindingen naar de Friese Waddeneilanden maken deel uit van de vitale infrastructuur. Zij vormen de enige verbinding voor personen- en goederenvervoer met de Friese Waddeneilanden. Een rol van de rijksoverheid bij de instandhouding van deze vitale verbindingen is verdedigbaar.

3. Is het voorstel voor de risicoregeling:

a) ter compensatie van risico's die niet in de markt kunnen worden gedekt, en/of

Het besluit tot het verstrekken van de twee tijdelijke leningen met een looptijd tot het einde van 2020 tegen een rentepercentage van 1% is genomen ter compensatie van de risico's die niet in de markt konden worden gedekt binnen de termijn die de staatssecretaris van IenW noodzakelijk achtte.

De leningen werden verstrekt op basis van de veronderstelling dat de rederijen onder de onzekere Corona-omstandigheden niet meteen zouden voldoen aan de vereisten voor marktfinanciering (bevredigende rentabiliteits- en continuïteitsperspectieven). Verwacht werd dat het nemen van een besluit voor marktfinanciering daardoor meerdere weken in beslag zou nemen. Die termijn sloot niet aan bij de urgentie van de liquiditeitsbehoefte.

b) het beste instrument waarmee een optimale doelmatigheidswinst kan worden bewerkstelligd ten opzichte van andere beleidsinstrumenten? Maak een vergelijking met alternatieve beleidsinstrumenten.

Het alternatieve instrument dat beschikbaar was voor de liquiditeitsbehoefte van de rederijen TSM en WPD was de Garantie Ondernemersfinanciering. De inschatting van de staatssecretaris van IenW was echter dat de doorlooptijd van toetsing voor marktfinanciering en –creditering niet aansloot bij de urgentie van de liquiditeitsbehoefte van de rederijen.

4. Op welke wijze wordt het nieuw aan te gane risico gecompenseerd door risico's vanuit andere risicoregelingen binnen de begroting te verminderen?

De twee tijdelijke leningen zijn door de staatssecretaris van IenW als plafondrelevante leningen met terugbetaalverplichting verstrekt. Dat betekent dat het default risico up front via de IenW-begroting is gedekt.

Risico's en risicobeheersing

5. Wat zijn de risico's van de regeling voor het Rijk:

a) Wat is het totaalrisico van de regeling op jaarbasis? Kent de regeling een totaalplafond?

De twee tijdelijke leningen kennen een totaalplafond van 4 miljoen euro. Dit is ook het totaalrisico van de tijdelijke leningen op jaarbasis (2020). De tijdelijke leningen zijn eenmalig, hebben een looptijd tot en met 31 december 2020 en kennen daarmee geen meerjarig risico.

b) Hoe staan risico en rendement van de regeling tot elkaar in verhouding?

De tijdelijke leningen zijn tegen een rentepercentage van 1% verstrekt. Verondersteld wordt dat dit percentage onder marktconforme risicobeprijzing ligt. Het rendement staat daarmee voor de Staat niet in verhouding tot het risico. Om oneigenlijke inzet van de lening te voorkomen is daarom naast de standaardvoorwaarden de verplichting opgenomen dat de rederijen in 2020 geen winst uitkeren in de vorm van dividend of welke andere vorm dan ook.

c. Wat is de inschatting van het risico voor het Rijk in termen van waarschijnlijkheid, impact, blootstellingduur en beheersingsmate?

Zoals de Staatssecretaris van IenW in haar brieven van 23 april 2020¹ inzake het verstrekken van de tijdelijke leningen en haar brieven van 20 mei 2020, 5 juni 2020 en 15 september 2020 inzake de Beschikbaarheidsvergoeding voor het OV heeft aangegeven, kunnen vervoerders, waaronder de Friese Waddenveren, aanspraak maken op een vergoeding. Met deze vergoeding kunnen de rederijen de tijdelijke leningen terug betalen. Indien de beschikbaarheidsvergoeding onvoldoende zou zijn om de leningen in 2020 terug te betalen, zal de Staatsecretaris van IenW daarover met de rederijen in gesprek gaan om daarvoor een oplossing te vinden.

6. Welke risicobeheersende en risicomitigerende maatregelen worden getroffen om het risico voor het Rijk te minimaliseren? Heeft de budgettaire verantwoordelijke minister voldoende mogelijkheden tot beheersing van de risico's, ook als de regeling op afstand van het Rijk wordt uitgevoerd?

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 23645, nr. 718

De twee tijdelijke leningen zijn door de staatssecretaris van IenW als plafondrelevante leningen met terugbetaalverplichting verstrekt. Dat betekent dat het default risico up front via de IenW-begroting is gedekt

7. Bij complexe risico's: hoe beoordeelt een onafhankelijke expert het risico van het voorstel en de risicobeheersende en risicomitigerende maatregelen van Rijk?

N.v.t.

Vormgeving

8. Welke premie wordt voorgesteld en hoeveel wordt doorberekend aan de eindgebruiker? Is deze premie kostendekkend en marktconform. Zo nee, hoeveel budgettaire ruimte wordt het door het vakdepartement specifiek ingezet?

De staatssecretaris van IenW heeft de volledige 4 miljoen euro via specifieke ruimte op de IenW-begroting gedekt. De twee tijdelijke leningen zijn vormgegeven als aflossingsvrije leningen met een looptijd tot 31 december 2020 tegen een rentepercentage van 1%.

9. Hoe wordt de risicovoorziening vormgegeven?

Er is geen risicovoorziening nodig. De twee tijdelijke leningen zijn door het ministerie van Ienw verstrekt. Dat betekent dat het volledig uitgeleende bedrag gedekt is vanaf de begroting van IenW.

10. Welke horizonbepaling wordt gehanteerd (standaardtermijn is maximaal 5 jaar)?

31 december 2020.

11. Wie voert de risicoregeling uit en wat zijn de uitvoeringskosten van de regeling?

Het ministerie van IenW voert de risicoregeling uit. Er zijn geen uitvoeringskosten.

12. Hoe wordt de regeling geëvalueerd, welke informatie is daarvoor relevant evaluatie en hoe wordt een deugdelijke evaluatie geborgd?

Evaluatie van de verstrekte tijdelijke leningen zal verder plaatsvinden bij de beoordeling van de door de externe accountant gecontroleerde jaarrekeningen over 2019.